

Klemen Terézia

Októberi népszokások

Október hónapunk neve a latin *October*, „nyolcadik” hónapnévből ered, mivel a régi római naptárban az évkezdő márciustól számítva ez volt az év nyolcadik hónapja. Nálunk régen az októbert Mindszent havaként vagy Őszhóként ismerték. Az évnek ebben a szakaszában elődeink betakarították a termést és megkezdték a szüretelést. Ehhez a hónaphoz is számos népszokás, hiedelem kapcsolódik, ismerkedjünk meg velük.

Október 4. (Assisi Szent Ferenc napja)

Assisi Szent Ferenc 1226. október 3-án született Assisiben, a ferences rend megalapítója, aki az evangéliumi szegénységet, alázatosságot, irgalmaságot hirdette. Szokás volt ezen a héten kanászostorral durrogatni a hegyen a gonosz szellemek elűzésére. Az e napon ültetett kotlós alá nyírfaágat tettek a fészekbe, hogy megvédjék őket az ártó, gonosz hatalmaktól, míg a csirkék ki nem kelnek.

Október 15. (Teréz napja)

Erdélyben és a Dunántúl nagyobb részén e napon kezdődik meg a szüret. Egerben Teréz-szedés a neve. A Bányában és Bácskában e nap asszonyi dologtöltő nap volt, amikor nem moshattak és kenyeret sem süthettek.

Október 20. (Vendel napja)

Szent Vendel a legenda szerint a 7. században élt ír királyfi volt, aki remetéskedett, majd egy birtokoshoz szegődött, ahol annak nyáját ellenőrizte, ezért a jószágtartó gazdák és pásztorok védő-

szentjükként tisztelték. Emiatt mondták azt, ha állatvész ütött ki, hogy Vendel viszi az állatokat. Sokfelé e napon a templomból körmenettel vonultak Szent Vendel szobrához, akit pásztoröltözetben, lábánál kutyával és báránnyal ábrázoltak. E napon a jószágtartó gazdák és pásztorok nem fogták be a jószágot és vásárra sem hajtották ki.

Október 21. (Orsolya napja)

Kőszeg vidékén e nap kezdődik a szüret. Orsolya napját időjósoló napnak is tartják. A hajdúböszörményi pásztorok azt állították, ha ilyenkor szép az idő, akkor az karácsonyig meg is marad.

Október 26. (Dömötör napja)

Szent Dömötör a 4. századi nagy keresztényüldözések idején vértanúhalált halt. Az ország keleti felében ő volt a juhászok pártfogója. Juhászújévnek is nevezik e napot, mert ezen a napon számoltatták el vagy hosszabbították meg a juhászok szolgálatát, a juhászok a plébánia udvarán birkapaprikát főztek, a juhásznék bélest sütöttek. Az Alföldön ezen a napon állatvásárokat, többnapos multságokat tartottak. (Hortobágyon, Szegeden juhásztort, juhászbált rendeztek). Dömötör napja szintén időjárásjósoló nap, az e napi hideg szelet a kemény tél előjelének tartották.

Október 28. (Simon Júdás napja)

Tokaj-Hegyalján e nap a szüret napja, aminek végétével szüreti felvonulásokat és bálokat tartanak. E napon kezdődik meg a kukoricafosztás.

SZÜRET

Az őszi munkák legkellemesebbje a szüret. A tulajdonos étellel-itallal vendégül látja a szüretelőket, majd a szőlőlőből, mustból mindenki vihet haza kóstolót. A szüreti szokáshoz hozzátartozik az ének, tánc, vigadalom, maskarás felvonulás, bál. A Tokaj-Hegyalján megrendezett szüreti multság ma is élő hagyomány, idegenforgalmi látványosság.

KUKORICAFOSZTÓ

A kukoricafosztást régebben tengerihántónak, máléfejtőnek, bontónak is nevezték. A betakarított és hazahordott kukorica őszi, közösségi munkája, melyet a falu legényei, lányai végeztek együtt, sok móka, játék, vigadalom mellett zajlott. A tehetősebb gazda zenészt is fogadott, így még többen jöttek a házhoz dolgozni. A kukoricafosztókat a háziak megvendégelték étellel-itallal, olykor még a kukoricából is kaptak részt.

Népi megfigyelések

- ha október elején sok csillag esik, akkor szép idő lesz
- az októberi zivatar szeszélyes telet jelent
- sok októberi eső, termékeny eső; vagy: sok októberi eső, sok decemberi szél
- ha meleg október hónapja, hideg lesz a február
- ha októberben fagy és szél van, úgy január hónapja enyhe lesz